Συλλογή της Νομολογίας

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΡΑΝΤΟΥ
της 24ης Οκτωβρίου 2024[1]

Υπόθεση C-431/23

AE,
CO,
DU
και λοιποί
κατά
BA, ως συνδίκου πτώχευσης της SA Wibra België,
EP, ως συνδίκου πτώχευσης της SA Wibra België,
RI, ως συνδίκου πτώχευσης SA Wibra België,
Wibra België SRL,
παρισταμένων των
VT,
HL,
MO
και λοιπών

[αίτηση του tribunal du travail de Liège (πρωτοβάθμιου δικαστηρίου εργατικών διαφορών Λιέγης, Βέλγιο)
για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως]

«Προδικαστική παραπομπή – Κοινωνική πολιτική – Οδηγία 2001/23/ΕΚ – Μεταβιβάσεις επιχειρήσεων – Διατήρηση των δικαιωμάτων των εργαζομένων – Άρθρα 3 έως 5 – Παρέκκλιση – Προϋποθέσεις – Διαδικασία αφερεγγυότητας – Μεταβίβαση τμήματος επιχειρήσεως η οποία είχε προετοιμαστεί στο πλαίσιο διαδικασίας δικαστικής αναδιαρθρώσεως και υλοποιήθηκε αμέσως μετά την κήρυξη της πτωχεύσεως»

[1] Γλώσσα του πρωτοτύπου: η γαλλική.

I. Εισαγωγή

1. Στην υπό κρίση υπόθεση, το Δικαστήριο καλείται εκ νέου να αποφανθεί επί της δυνατότητας εφαρμογής, επί μεταβιβάσεως επιχειρήσεως, της παρεκκλίσεως από το καθεστώς προστασίας των εργαζομένων που θεσπίζει η οδηγία 2001/23/ΕΚ[2], παρέκκλιση η οποία προβλέπεται στο άρθρο 5, παράγραφος 1, της οδηγίας σε περίπτωση διαδικασίας αφερεγγυότητας.

2. Ειδικότερα, το tribunal du travail de Liège (πρωτοβάθμιο δικαστήριο εργατικών διαφορών Λιέγης, Βέλγιο), το οποίο υπέβαλε την υπό κρίση αίτηση προδικαστικής αποφάσεως, ερωτά, κατ' ουσίαν, το Δικαστήριο αν η παρέκκλιση αυτή έχει εφαρμογή σε περίπτωση κατά την οποία η μεταβίβαση είχε προετοιμαστεί καθ' ολοκληρία στο πλαίσιο διαδικασίας αποβλέπουσας στη συνέχιση της λειτουργίας της επιχειρήσεως, η έκβαση της οποίας ήταν ανεπιτυχής λόγω της αρνήσεως του διαδόχου να συμμορφωθεί προς τις αναγκαστικού δικαίου διατάξεις περί προστασίας των εργαζομένων και, στη συνέχεια, η μεταβίβαση αυτή υλοποιήθηκε ακριβώς με τους ίδιους όρους, την επομένη της κηρύξεως της πτωχεύσεως του μεταβιβάζοντος, ο οποίος εξάλλου ανήκει στον ίδιο όμιλο με τον διάδοχο.

3. Η υπόθεση αυτή, η οποία εντάσσεται στο πλαίσιο της νομολογίας του Δικαστηρίου[3] που αποσκοπεί στην αποσαφήνιση του πεδίου εφαρμογής της παρεκκλίσεως που προβλέπεται στο άρθρο 5, παράγραφος 1, της οδηγίας 2001/23, παρέχει στο Δικαστήριο την ευκαιρία να παράσχει συναφώς συμπληρωματική καθοδήγηση.

4. Η ερμηνεία της διατάξεως αυτής προϋποθέτει την εύρεση του σημείου ισορροπίας μεταξύ δύο απαιτήσεων: αφενός, της διασφάλισης της χρήσεως νομικών εργαλείων που επιδιώκουν τον αξιέπαινο σκοπό της συνέχισης της λειτουργίας της επιχειρήσεως ή τμημάτων της, ακόμη και σε περίπτωση αποδεδειγμένης οικονομικής δυσχέρειας, και, αφετέρου, της αποτροπής της παρακάμψεως, μέσω της μη προσήκουσας χρήσης τέτοιων εργαλείων ή, γενικότερα, διαδικασιών αφερεγγυότητας, της προστασίας την οποίαν εγγυάται στους εργαζομένους το δίκαιο της Ένωσης[4].

II. Το νομικό πλαίσιο

A. Το δίκαιο της Ένωσης

5. Το άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 2001/23 ορίζει τα εξής:

«Τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις του [μεταβιβάζοντος], που απορρέουν από σύμβαση εργασίας ή από εργασιακή σχέση υφισταμένη κατά την ημερομηνία της μεταβιβάσεως, μεταβιβάζονται, διά της μεταβιβάσεως αυτής, στον [διάδοχο].

Τα κράτη μέλη δύνανται να προβλέπουν ότι, μετά την ημερομηνία της μεταβίβασης, ο [μεταβιβάζων] και ο [διάδοχος] εξακολουθούν να ευθύνονται αλληλεγγύως και εις ολόκληρον,

[2] Οδηγία του Συμβουλίου, της 12ης Μαρτίου 2001, περί προσεγγίσεως των νομοθεσιών των κρατών μελών, σχετικά με τη διατήρηση των δικαιωμάτων των εργαζομένων σε περίπτωση μεταβιβάσεων επιχειρήσεων, εγκαταστάσεων ή τμημάτων εγκαταστάσεων ή επιχειρήσεων (ΕΕ 2001, L 82, σ. 16).

[3] Βλ., ιδίως, αποφάσεις της 22ας Ιουνίου 2017, Federatie Nederlandse Vakvereniging κ.λπ. (C-126/16, στο εξής: απόφαση Smallsteps, EU:C:2017:489), της 16ης Μαΐου 2019, Plessers (C-509/17, στο εξής: απόφαση Plessers, EU:C:2019:424), και της 28ης Απριλίου 2022, Federatie Nederlandse Vakbeweging (Διαδικασία pre-pack) (C-237/20, στο εξής: απόφαση «Διαδικασία pre-pack», EU:C:2022:321).

[4] Πρβλ., επίσης, προτάσεις του γενικού εισαγγελέα P. Mengozzi στην υπόθεση Federatie Nederlandse Vakvereniging κ.λπ. (C-126/16, στο εξής: προτάσεις του γενικού εισαγγελέα P. Mengozzi στην υπόθεση Smallsteps, EU:C:2017:241, σημεία 6 και 41 έως 48).

ως προς υποχρεώσεις που γεννήθηκαν πριν από τη μεταβίβαση και απορρέουν από σύμβαση εργασίας ή εργασιακή σχέση, οι οποίες υφίσταντο κατά την ημερομηνία της μεταβίβασης.»

6. Το άρθρο 4, παράγραφος 1, της οδηγίας 2001/23 προβλέπει ότι η μεταβίβαση μιας επιχειρήσεως «δεν συνιστά αυτή καθ' εαυτή λόγο απολύσεως για τον [μεταβιβάζοντα] ή τον [διάδοχο]», με την επιφύλαξη της δυνατότητας απολύσεων «για οικονομικούς, τεχνικούς ή οργανωτικούς λόγους, που συνεπάγονται μεταβολές του εργατικού δυναμικού».

7. Το άρθρο 5, παράγραφοι 1 και 4, της εν λόγω οδηγίας, το οποίο θεσπίζει παρέκκλιση από το ανωτέρω περιγραφόμενο σύστημα προστασίας, ορίζει τα εξής:

«1. Εκτός εάν τα κράτη μέλη προβλέπουν άλλως, τα άρθρα 3 και 4 δεν εφαρμόζονται στη μεταβίβαση επιχείρησης, εγκατάστασης ή τμήματος επιχείρησης ή εγκατάστασης, όταν ο [μεταβιβάζων] υπόκειται σε διαδικασία πτώχευσης ή σε οποιαδήποτε άλλη ανάλογη διαδικασία αφερεγγυότητας, κινηθείσα με σκοπό την εκκαθάριση των περιουσιακών στοιχείων του [μεταβιβάζοντος] και οι διαδικασίες αυτές διεξάγονται υπό την εποπτεία αρμόδιας δημόσιας αρχής (που μπορεί να είναι σύνδικος πτωχεύσεως, εξουσιοδοτημένος από αρμόδια δημόσια αρχή).

[…]

4. Τα κράτη μέλη λαμβάνουν τα απαραίτητα μέτρα, για να αποφευχθεί η καταχρηστική προσφυγή στις διαδικασίες αφερεγγυότητας, με σκοπό να στερηθούν οι εργαζόμενοι των δικαιωμάτων που απορρέουν από την παρούσα οδηγία.»

Β. Το βελγικό δίκαιο

1. Οι κρίσιμες ρυθμίσεις του κώδικα οικονομικού δικαίου σχετικά με την αφερεγγυότητα των επιχειρήσεων

8. Η εφαρμοστέα διαδικασία δικαστικής αναδιαρθρώσεως κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών της διαφοράς της κύριας δίκης ρυθμιζόταν στο βελγικό δίκαιο από τα άρθρα XX.39 επ. του code de droit économique (κώδικα οικονομικού δικαίου, στο εξής: ΚΟΔ), ως ίσχυε κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών της κύριας δίκης. Το άρθρο XX.39 όριζε ότι «[η] διαδικασία δικαστικής αναδιαρθρώσεως αποσκοπεί στη διατήρηση, υπό δικαστική εποπτεία, του συνόλου ή μέρους των περιουσιακών στοιχείων ή των δραστηριοτήτων της επιχειρήσεως. Επιτρέπει τη χορήγηση αναστολής στον οφειλέτη προκειμένου [μεταξύ άλλων] να καταστεί δυνατή η μεταβίβαση με άδεια δικαστηρίου, σε έναν ή περισσότερους τρίτους, του συνόλου ή μέρους των περιουσιακών στοιχείων ή των δραστηριοτήτων».

9. Κατά το προϊσχύσαν άρθρο XX.87, παράγραφος 1, του ΚΟΔ, «[ο] δικαστικός διαχειριστής που έχει ορισθεί οργανώνει και πραγματοποιεί τη μεταβίβαση που έχει διαταχθεί από το δικαστήριο διά της πωλήσεως ή της μεταβιβάσεως των κινητών ή ακινήτων περιουσιακών στοιχείων που είναι αναγκαία ή χρήσιμα για τη διατήρηση του συνόλου ή μέρους της δραστηριότητας της επιχείρησης. Διεξάγει σχετική έρευνα και καλεί σε υποβολή προσφορών, μεριμνώντας κατά προτεραιότητα για τη διατήρηση του συνόλου ή μέρους της δραστηριότητας της επιχειρήσεως λαμβάνοντας συγχρόνως υπόψη τα δικαιώματα των πιστωτών».

10. Η πτωχευτική διαδικασία ρυθμίζεται, στο βελγικό δίκαιο, από τα άρθρα XX.98 έως XX.201 του ΚΟΔ. Από το άρθρο XX.98 του εν λόγω κώδικα προκύπτει ότι η πτωχευτική διαδικασία έχει ως σκοπό «να τεθεί η περιουσία του οφειλέτη υπό τη διαχείριση συνδίκου, επιφορτισμένου με τη διαχείριση της περιουσίας του πτωχεύσαντος, την εκκαθάρισή της και τη διανομή του προϊόντος της εκκαθαρίσεως μεταξύ των πιστωτών».

11. Ο νόμος της 21ης Μαρτίου 2021[5] τροποποίησε το βιβλίο XX του ΚΟΔ και εισήγαγε σε αυτό ρύθμιση σχετικά με το pre-pack, νοούμενου ως προπαρασκευαστικού σταδίου της αναδιαρθρώσεως της επιχειρήσεως, κατά τη διάρκεια του οποίου ο πρόεδρος του tribunal de l'entreprise (δικαστηρίου επιχειρήσεων) δύναται να διορίσει δικαστικό διαχειριστή για την επίτευξη φιλικού διακανονισμού ή συλλογικής συμφωνίας εφόσον ο οφειλέτης μπορεί να αποδείξει ότι απειλείται η συνέχιση της επιχειρήσεως, είτε βραχυπρόθεσμα είτε μακροπρόθεσμα.

2. Οι ρυθμίσεις σχετικά με τη διατήρηση των δικαιωμάτων των εργαζομένων σε περίπτωση μεταβολής του προσώπου του εργοδότη

12. Η οδηγία 2001/23 μεταφέρθηκε, μεταξύ άλλων, στη βελγική έννομη τάξη, με τη συλλογική σύμβαση εργασίας αριθ. 32bis, της 7ης Ιουνίου 1985, σχετικά με τη διατήρηση των δικαιωμάτων των εργαζομένων σε περίπτωση μεταβολής του προσώπου του εργοδότη λόγω συμβατικής μεταβιβάσεως επιχειρήσεως και τη ρύθμιση των δικαιωμάτων των εργαζομένων που επαναπροσλαμβάνονται σε περίπτωση ανάληψης περιουσιακών στοιχείων μετά από πτώχευση, όπως έχει τροποποιηθεί (στο εξής: ΣΣΕ αριθ. 32bis).

13. Όπως προκύπτει από το άρθρο 1 της ΣΣΕ αριθ. 32bis, η εν λόγω συλλογική σύμβαση εργασίας έχει ως σκοπό, μεταξύ άλλων, αφενός, να διασφαλίσει «τη διατήρηση των δικαιωμάτων των εργαζομένων σε όλες τις περιπτώσεις μεταβολής του προσώπου του εργοδότη λόγω συμβατικής μεταβιβάσεως επιχειρήσεως ή τμήματος επιχειρήσεως» (κεφάλαιο II) και, αφετέρου, να διασφαλίσει «ορισμένα δικαιώματα των εργαζομένων που επαναπροσλαμβάνονται σε περίπτωση ανάληψης περιουσιακών στοιχείων μετά από πτώχευση» (κεφάλαιο III).

14. Το κεφάλαιο II της ΣΣΕ αριθ. 32bis, το οποίο περιλαμβάνει τα άρθρα 6 έως 10, αφορά τα «[δ]ικαιώματα των εργαζομένων σε περίπτωση μεταβολής του προσώπου του εργοδότη κατόπιν συμβατικής μεταβιβάσεως επιχειρήσεως».

15. Κατά το άρθρο 7 της ΣΣΕ αριθ. 32bis, «[τ]α δικαιώματα και οι υποχρεώσεις του μεταβιβάζοντος που απορρέουν από συμβάσεις εργασίας υφιστάμενες κατά την ημερομηνία της μεταβιβάσεως […] μεταβιβάζονται, διά της μεταβιβάσεως αυτής, στον διάδοχο».

16. Το άρθρο 8 της ΣΣΕ αριθ. 32bis προβλέπει ότι «[ο] μεταβιβάζων και ο διάδοχος ευθύνονται αλληλεγγύως και εις ολόκληρον για την καταβολή των οφειλών που υφίστανται κατά την ημερομηνία της μεταβιβάσεως […] και απορρέουν από συμβάσεις εργασίας υφιστάμενες κατά την ημερομηνία αυτή, εξαιρουμένων των οφειλών που αφορούν συμπληρωματικά συστήματα κοινωνικών παροχών».

17. Κατά το άρθρο 9 της ΣΣΕ αριθ. 32bis, «[η] μεταβολή του προσώπου του εργοδότη δεν συνιστά αφ' εαυτής λόγο απολύσεως για τον μεταβιβάζοντα ή τον διάδοχο».

[5] Νόμος της 21ης Μαρτίου 2021 για την τροποποίηση του βιβλίου XX του κώδικα οικονομικού δικαίου και του κώδικα φορολογίας εισοδήματος του 1992 (*Moniteur belge* της 26ης Μαρτίου 2021, σ. 28193).

18. Το κεφάλαιο ΙΙΙ της ΣΣΕ αριθ. 32bis, με τίτλο «[δ]ικαιώματα των εργαζομένων που επαναπροσλαμβάνονται σε περίπτωση ανάληψης περιουσιακών στοιχείων μετά από πτώχευση», έχει εφαρμογή σε περίπτωση επαναπρόσληψης εργαζομένων «κατόπιν ανάληψης του συνόλου ή τμήματος των περιουσιακών στοιχείων υπό πτώχευση επιχειρήσεως, υπό την προϋπόθεση ότι η ανάληψη πραγματοποιείται εντός δύο μηνών από την ημερομηνία της κηρύξεως της πτωχεύσεως» (άρθρο 11, πρώτο εδάφιο). Το κεφάλαιο ΙΙΙ «εφαρμόζεται [μεταξύ άλλων] στους εργαζομένους οι οποίοι, κατά την ημερομηνία της κηρύξεως της πτωχεύσεως, εξακολουθούν να δεσμεύονται από σύμβαση εργασίας […] [και] ισχύει σε περίπτωση επαναπρόσληψής τους είτε πριν από την ανάληψη των περιουσιακών στοιχείων, είτε κατά τον χρόνο της ανάληψης των περιουσιακών στοιχείων, είτε εντός προθεσμίας επιπλέον τεσσάρων μηνών από την ανάληψη των περιουσιακών στοιχείων».

19. Οι διατάξεις του εν λόγω κεφαλαίου ΙΙΙ θεσπίζουν τη διατήρηση των όρων εργασίας που ίσχυαν ως προς τον πρώην εργοδότη (άρθρο 13 της ΣΣΕ αριθ. 32bis) ή τη συνεκτίμηση της προϋπηρεσίας του εργαζομένου στον πρώην εργοδότη για τον καθορισμό της προθεσμίας και της αποζημιώσεως (άρθρο 14 της ΣΣΕ αριθ. 32bis). Αντιθέτως, δεν προβλέπουν τη μεταβίβαση στον διάδοχο των οφειλών που απορρέουν από συμβάσεις εργασίας οι οποίες υφίσταντο κατά την ημερομηνία της μεταβιβάσεως ούτε την αλληλέγγυα ή την εις ολόκληρον ευθύνη του διαδόχου και του μεταβιβάζοντος για τέτοιες οφειλές.

20. Σε περίπτωση μεταβιβάσεως στο πλαίσιο διαδικασίας δικαστικής αναδιαρθρώσεως, εφαρμοστέα ως προς τα δικαιώματα των εργαζομένων είναι η συλλογική σύμβαση εργασίας αριθ. 102, της 5ης Οκτωβρίου 2011, σχετικά με τη διατήρηση των δικαιωμάτων των εργαζομένων σε περίπτωση μεταβολής του προσώπου του εργοδότη λόγω δικαστικής αναδιαρθρώσεως διά μεταβιβάσεως με άδεια δικαστηρίου (στο εξής: ΣΣΕ αριθ. 102).

III. Η διαφορά της κύριας δίκης, το προδικαστικό ερώτημα και η διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου

21. Η αλυσίδα Wibra είναι μια ολλανδική επιχείρηση, η οποία διατηρεί πλείονα καταστήματα στο Βέλγιο και στις Κάτω Χώρες. Ειδικεύεται στο εμπόριο καταναλωτικών αγαθών κάθε είδους σε μειωμένες τιμές. Κατά το έτος 2020, λόγω της υγειονομικής κρίσης του COVID-19, η βελγική θυγατρική της επιχειρήσεως αυτής, ήτοι η Wibra België SA η οποία, εκείνη την περίοδο, διατηρούσε 81 καταστήματα και απασχολούσε 439 εργαζομένους, παρουσίασε σημαντική μείωση του κύκλου εργασιών της.

22. Ως εκ τούτου, στις 30 Ιουλίου 2020 η Wibra België SA κατέθεσε αίτηση δικαστικής αναδιαρθρώσεως ενώπιον του Ondernemingsrechtbank Gent (δικαστηρίου επιχειρήσεων της Γάνδης, Βέλγιο), το οποίο χορήγησε αναστολή μέχρι τις 30 Οκτωβρίου του ίδιου έτους και διόρισε τρεις δικαστικούς διαχειριστές (τους BA, EP και RI), στους οποίους ανατέθηκε να οργανώσουν και να μεταβιβάσουν το σύνολο ή μέρος των δραστηριοτήτων της εν λόγω εταιρίας.

23. Στις 21 Σεπτεμβρίου 2020 οι τρεις αυτοί δικαστικοί διαχειριστές αποδέχθηκαν την προσφορά που υπέβαλε η μητρική εταιρία, Wibra Nederland BV, η οποία αφορούσε την ανάληψη 36 εμπορικών καταστημάτων και 183 εργαζομένων από τους 439 της Wibra België SA. Μία εκ των ρητρών της σύμβασης ανάληψης δραστηριοτήτων προέβλεπε ότι, ως προς τα μέλη του προσωπικού που θα επαναπροσλαμβάνονταν, ο πωλητής θα αναλάμβανε prorata temporis τις

οικονομικές υποχρεώσεις που αφορούν την καταβολή του μελλοντικού επιδόματος αδείας και του δέκατου τρίτου μηνιαίου μισθού για την εργασία που είχε παρασχεθεί μέχρι την ημερομηνία επικυρώσεως.

24. Στις 30 Σεπτεμβρίου 2020 ιδρύθηκε μια ad hoc εταιρία, η Wibra België SRL, με σκοπό να αναλάβει και να συνεχίσει μέρος των δραστηριοτήτων που ασκούσε προηγουμένως η Wibra België SA.

25. Το tribunal de l'entreprise de Gand (δικαστήριο επιχειρήσεων της Γάνδης), ενώπιον του οποίου προσέφυγαν οι τρεις προαναφερθέντες δικαστικοί διαχειριστές ζητώντας την επικύρωση της εν λόγω προσφοράς ανάληψης δραστηριοτήτων, απέρριψε, με απόφαση της 8ης Οκτωβρίου 2020, την αίτηση αυτή κρίνοντας ότι οι προβλεπόμενοι στο σχέδιο ανάληψης δραστηριοτήτων όροι σχετικά με το επίδομα αδείας και το δώρο τέλους του έτους ήταν αντίθετοι προς τις αναγκαστικού δικαίου διατάξεις της ΣΣΕ αριθ. 102 και της οδηγίας 2001/23.

26. Με δεύτερη απόφαση, εκδοθείσα την ίδια ημέρα, το δικαστήριο αυτό κήρυξε τη Wibra België SA σε πτώχευση και διόρισε ως συνδίκους τους τρεις δικαστικούς διαχειριστές, ήτοι τους BA, EP και RI.

27. Παρά την απόρριψη της αίτησης επικυρώσεως της προσφοράς ανάληψης δραστηριοτήτων από το εν λόγω δικαστήριο και την κήρυξη της πτωχεύσεως, η αλυσίδα Wibra ανακοίνωσε, με δελτίο Τύπου της 9ης Οκτωβρίου 2020, την άμεση επαναλειτουργία 36 καταστημάτων και τη διατήρηση 183 εργαζομένων.

28. Λαμβανομένης υπόψη της κατάστασης της Wibra België SA, τα μέλη του προσωπικού ενημερώθηκαν αμέσως για την κήρυξη της πτωχεύσεως και την απόφαση καταγγελίας των συμβάσεων εργασίας τους, με την καταβολή αποζημίωσης λόγω μη τήρησης της προθεσμίας προειδοποίησης.

29. Την επομένη της κηρύξεως της πτωχεύσεως, οι σύνδικοι μεταβίβασαν μέρος των κινητών ενσώματων και άυλων περιουσιακών στοιχείων της Wibra België SA στη Wibra België SRL. Από το σύνολο του προσωπικού που απολύθηκε (ήτοι 439 εργαζόμενοι), 183 επαναπροσλήφθηκαν από τη Wibra België SRL.

30. Κατόπιν ερωτημάτων που διατύπωσαν ορισμένοι από τους απολυθέντες εργαζομένους, οι σύνδικοι πτωχεύσεως απάντησαν, μεταξύ άλλων, ότι «[μ]ετά την κήρυξη της πτωχεύσεως, ένα μέρος των κινητών ενσώματων και άυλων περιουσιακών στοιχείων πωλήθηκε στη νεοσυσταθείσα εταιρία WIBRA Belgique SRL» και ότι «δεν υπήρξε μεταβίβαση προσωπικού ή δραστηριότητας».

31. Με δικόγραφο που κατατέθηκε στις 21 Ιουνίου 2021, ο AE και 21 ακόμη εργαζόμενοι που είχαν απολυθεί από τη Wibra België SA άσκησαν αγωγή ενώπιον του tribunal du travail de Liège (πρωτοβάθμιου δικαστηρίου εργατικών διαφορών Λιέγης), ήτοι του αιτούντος δικαστηρίου, τόσο κατά του πρώην υπό πτώχευση εργοδότη τους όσο και κατά της Wibra België SRL. Επιπλέον, 38 ακόμη εργαζόμενοι συμμετείχαν στη συνέχεια στην εν λόγω αγωγή. Το σύνολο των εν λόγω εργαζομένων (στο εξής, επίσης, από κοινού: ενάγοντες) ζητούσαν, μεταξύ άλλων, αφενός, να αναγνωρίσει το δικαστήριο ότι η μεταβίβαση δραστηριοτήτων από την υπό πτώχευση Wibra België SA στη Wibra België SRL συνιστούσε συμβατική μεταβίβαση επιχειρήσεως κατά την έννοια της ΣΣΕ 32bis και του άρθρου 1 της οδηγίας 2001/23 και, αφετέρου, να τους επιδικασθεί ποσό αποζημίωσης για παράβαση των διατάξεων της ΣΣΕ 32bis και να υποχρεωθεί η Wibra België SRL, αλληλεγγύως και εις ολόκληρον, άλλως ατομικώς, να καταβάλει το ποσό αυτό. Ειδικότερα,

οι εργαζόμενοι αυτοί υποστήριζαν ότι η Wibra België SRL έπρεπε να θεωρηθεί ως έχουσα την ιδιότητα του διαδόχου, με αποτέλεσμα να ευθύνεται έναντι των εργαζομένων αυτών ως προς τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις που οι εν λόγω εργαζόμενοι μπορούσαν προηγουμένως να προβάλουν έναντι της Wibra België SA, ιδίως όσον αφορά την καταβολή των οφειλομένων από την τελευταία ποσών αποζημιώσεως, καθώς και των καθυστερούμενων αποδοχών, επιδομάτων, επιμισθίων και λοιπών αποζημιώσεων, συμπεριλαμβανομένης της αποζημιώσεως λόγω μη τήρησης της προθεσμίας προειδοποίησης, κατόπιν της απόλυσής τους λόγω της κήρυξης πτωχεύσεως. Επικουρικώς, οι ίδιοι εργαζόμενοι ζητούσαν να ανασταλεί η διαδικασία μέχρι να δοθεί απάντηση στα ερωτήματα που υποβλήθηκαν στο Δικαστήριο.

32. Στην αίτηση προδικαστικής αποφάσεως, το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι η Wibra België SA όφειλε να καταβάλει, σε καθέναν από τους ενάγοντες, αποζημίωση λόγω παραβάσεως των υποχρεώσεών της για ενημέρωση και διαβούλευση πριν από τις ομαδικές απολύσεις. Εντούτοις, δεδομένης της πτωχεύσεως που κηρύχθηκε με απόφαση της 8ης Οκτωβρίου 2020, οι απαιτήσεις των απολυθέντων εργαζομένων έπρεπε πρώτα απ' όλα να γίνουν δεκτές στο παθητικό της πτωχεύσεως ως πτωχευτικές απαιτήσεις και η πτωχευτική περιουσία να είναι επαρκής ώστε να μπορέσουν οι ενάγοντες να ικανοποιηθούν.

33. Αν, όμως, η συναλλαγή μεταξύ της υπό πτώχευση Wibra België SA και της Wibra België SRL θεωρηθεί «συμβατική μεταβίβαση επιχειρήσεως» κατά την έννοια του κεφαλαίου II της ΣΣΕ αριθ. 32bis, η δεύτερη εταιρία ευθύνεται αλληλεγγύως και εις ολόκληρον για τις υποχρεώσεις της πρώτης, καθώς και για τα χρέη που υφίσταντο κατά την ημερομηνία της μεταβιβάσεως, σύμφωνα με τα άρθρα 7 και 8 της ΣΣΕ αριθ. 32bis.

34. Στο πλαίσιο αυτό, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται ως προς τον νομικό χαρακτηρισμό της μεταβιβάσεως περιουσιακών στοιχείων από τη Wibra België SA στη Wibra België SRL. Το αιτούν δικαστήριο ερωτά, ειδικότερα, αν η συναλλαγή αυτή πρέπει να χαρακτηριστεί ως «συμβατική μεταβίβαση επιχειρήσεως» κατά την έννοια του κεφαλαίου II της ΣΣΕ αριθ. 32bis ή ως «μεταβίβαση περιουσιακών στοιχείων μετά από πτώχευση» κατά την έννοια του κεφαλαίου III της συμβάσεως αυτής.

35. Συναφώς, το αιτούν δικαστήριο διαπιστώνει ότι, παρά την άρνηση δικαστικής επικυρώσεως της ανάληψης στοιχείων του ενεργητικού μετά την πτώχευση, το σχέδιο μεταβιβάσεως της επιχειρήσεως από τη μητρική εταιρία Wibra Nederland, το οποίο είχε προετοιμαστεί κατά τη διάρκεια της διαδικασίας δικαστικής αναδιαρθρώσεως από τους δικαστικούς διαχειριστές που διορίστηκαν από το tribunal de l'entreprise de Gand (δικαστήριο επιχειρήσεων της Γάνδης), υλοποιήθηκε τελικά την επομένη της κηρύξεως της πτωχεύσεως από τους ίδιους αυτούς διαχειριστές, αλλά υπό την ιδιότητά τους ως συνδίκων.

36. Επιπλέον, το εν λόγω δικαστήριο επισημαίνει ότι δεν αμφισβητείται ότι οι όροι της συναλλαγής που έλαβε χώρα μεταξύ των δύο εταιριών την επομένη της κηρύξεως της πτωχεύσεως είναι ταυτόσημοι με εκείνους της προσφοράς ανάληψης δραστηριοτήτων, η οποία υποβλήθηκε στο tribunal de l'entreprise de Gand (δικαστήριο επιχειρήσεων της Γάνδης) στο πλαίσιο της διαδικασίας δικαστικής αναδιαρθρώσεως, η μόνη δε διαφορά μεταξύ των δύο πράξεων έγκειται στο πρόσωπο του διαδόχου. Ωστόσο, το αιτούν δικαστήριο παρατηρεί ότι, στο μέτρο που η Wibra België SRL είναι θυγατρική της μητρικής εταιρίας, η εν λόγω διαφορά στο πρόσωπο δεν ασκεί καμία επιρροή στην υπό κρίση υπόθεση.

37. Το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι η επίμαχη στην κύρια δίκη συναλλαγή πρέπει «αναμφίβολα» να χαρακτηριστεί ως συμφωνία «pre-pack μεταβίβασης» και παραπέμπει στη νομολογία του Δικαστηρίου[6] η οποία δίνει στον διάδοχο τη δυνατότητα να επικαλεστεί την παρέκκλιση του άρθρου 5 της οδηγίας 2001/23, υπό την προϋπόθεση ότι η συναλλαγή αυτή έχει οριοθετηθεί με νομοθετικές ή κανονιστικές διατάξεις.

38. Κατά την άποψή του, ωστόσο, τέτοιες διατάξεις δεν υφίστανται στο βελγικό δίκαιο. Ειδικότερα, οι τροποποιήσεις που επέφερε ο Βέλγος νομοθέτης στον ΚΟΔ, μεταξύ άλλων με τον νόμο της 21ης Μαρτίου 2021, αφορούσαν την προπαρασκευαστική φάση («σχέδιο pre-pack») και όχι τη φάση της μεταβιβάσεως της επιχειρήσεως («pre-pack μεταβίβασης»).

39. Το αιτούν δικαστήριο διευκρινίζει ότι, εν προκειμένω, το πρώτο μέρος της συναλλαγής –ήτοι η προετοιμασία της μεταβιβάσεως– πραγματοποιήθηκε υπό την εποπτεία δικαστικών διαχειριστών οι οποίοι διορίστηκαν από το tribunal de l'entreprise de Gand (δικαστήριο επιχειρήσεων της Γάνδης) στο πλαίσιο της διαδικασίας δικαστικής αναδιαρθρώσεως. Το δεύτερο μέρος της συναλλαγής –ήτοι η μεταβίβαση των περιουσιακών στοιχείων και η επαναπρόσληψη του προσωπικού– ακολούθησε αμέσως μετά την άρνηση του tribunal de l'entreprise de Gand (δικαστηρίου επιχειρήσεων της Γάνδης) να επικυρώσει την αρχικά συμφωνηθείσα συναλλαγή, και μάλιστα για λόγους που αφορούσαν την προστασία των δικαιωμάτων των εργαζομένων (εν προκειμένω, την άρνηση του διαδόχου να αναλάβει το παθητικό της εταιρίας που αφορούσε το επίδομα αδείας και το δώρο τέλους του έτους).

40. Υπό τις συνθήκες αυτές, το tribunal du travail de Liège (πρωτοβάθμιο δικαστήριο εργατικών διαφορών Λιέγης) επιφυλάχθηκε να αποφανθεί επί των αιτημάτων που διατυπώθηκαν κατά της Wibra België SRL και αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

«Έχει το άρθρο 5, παράγραφος 1, της οδηγίας [2001/23] την έννοια ότι η προβλεπόμενη σε αυτό προϋπόθεση, κατά την οποία τα άρθρα 3 και 4 της οδηγίας δεν εφαρμόζονται στη μεταβίβαση επιχειρήσεως όταν ο μεταβιβάζων έχει υπαχθεί σε πτωχευτική διαδικασία ή σε ανάλογη διαδικασία αφερεγγυότητας που κινήθηκε με σκοπό την εκκαθάριση των περιουσιακών στοιχείων του, δεν πληρούται όταν η μεταβίβαση του συνόλου ή τμήματος της επιχειρήσεως είχε προετοιμαστεί πριν από την έναρξη πτωχευτικής διαδικασίας με σκοπό την εκκαθάριση των περιουσιακών στοιχείων του μεταβιβάζοντος, εν προκειμένω στο πλαίσιο διαδικασίας δικαστικής αναδιάρθρωσης που κατέληξε σε συμφωνία μεταβίβασης της οποίας την επικύρωση αρνήθηκε μεν το αρμόδιο δικαστήριο, αλλά η οποία στη συνέχεια υλοποιήθηκε, αμέσως μετά την κήρυξη της πτωχεύσεως, χωρίς να συντρέχει περίπτωση εφαρμογής οποιασδήποτε νομοθετικής ή κανονιστικής διάταξης του εθνικού δικαίου;»

41. Οι ενάγοντες, η Wibra België SRL, η Βελγική Κυβέρνηση και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατέθεσαν γραπτές παρατηρήσεις.

[6] Ειδικότερα, το αιτούν δικαστήριο αναφέρει τις αποφάσεις Smallsteps και «Διαδικασία pre-pack».

IV. Ανάλυση

A. Εισαγωγή

42. Με το προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 5, παράγραφος 1, της οδηγίας 2001/23 έχει την έννοια ότι η προβλεπόμενη σε αυτό προϋπόθεση, κατά την οποία τα άρθρα 3 και 4 της οδηγίας αυτής δεν εφαρμόζονται στη μεταβίβαση επιχειρήσεως «όταν ο [μεταβιβάζων] υπόκειται σε διαδικασία πτώχευσης ή σε οποιαδήποτε άλλη ανάλογη διαδικασία αφερεγγυότητας, κινηθείσα με σκοπό την εκκαθάριση των περιουσιακών στοιχείων του [μεταβιβάζοντος]», δεν πληρούται στην περίπτωση κατά την οποία η μεταβίβαση του συνόλου ή τμήματος επιχειρήσεως είχε προετοιμαστεί πριν από την έναρξη πτωχευτικής διαδικασίας στο πλαίσιο διαδικασίας αποβλέπουσας στη συνέχιση της λειτουργίας της επιχειρήσεως, όπως μια διαδικασία δικαστικής αναδιαρθρώσεως, η οποία κατέληξε σε συμφωνία μεταβιβάσεως της οποίας την επικύρωση αρνήθηκε το αρμόδιο δικαστήριο, και η μεταβίβαση αυτή υλοποιήθηκε αμέσως μετά την κήρυξη της πτωχεύσεως.

43. Το προδικαστικό ερώτημα υποβάλλεται στο πλαίσιο διαφοράς στην οποία ορισμένοι εργαζόμενοι, οι οποίοι απολύθηκαν κατόπιν της αναδιαρθρώσεως της επιχειρήσεως Wibra, ισχυρίζονται ότι η μεταβίβαση που έλαβε χώρα μεταξύ της Wibra België SA, ήτοι του πρώην εργοδότη τους, και της Wibra België SRL έπρεπε να χαρακτηριστεί ως «νομική μεταβίβαση επιχειρήσεως» κατά την έννοια του άρθρου 1 της οδηγίας 2001/23 και ότι, εν προκειμένω, οι προϋποθέσεις εφαρμογής της εξαιρέσεως του άρθρου 5, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής δεν πληρούνται. Επομένως, ως διάδοχος, η Wibra België SRL ευθύνεται έναντι των εργαζομένων αυτών ως προς τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις που μπορούσαν προηγουμένως να προβάλουν έναντι της Wibra België SA, σύμφωνα με τα άρθρα 7 και 8 της ΣΣΕ αριθ. 32bis, τα οποία αντιστοιχούν, κατ' ουσίαν, στο άρθρο 3 της οδηγίας 2001/23.

44. Όπως θα εκθέσω στα σημεία 65 έως 71 των παρουσών προτάσεων, από τη δικογραφία που έχει στη διάθεσή του το Δικαστήριο προκύπτει ότι η επίμαχη μεταβίβαση είχε προετοιμαστεί αρχικά στο πλαίσιο διαδικασίας δικαστικής αναδιαρθρώσεως κατά το βελγικό δίκαιο, αλλά, λόγω της αρνήσεως του αρμόδιου δικαστηρίου να επικυρώσει το σχέδιο μεταβιβάσεως, αυτό τελικώς υλοποιήθηκε την επομένη της κηρύξεως της πτωχεύσεως της Wibra België SA.

45. Οι μετέχοντες στη διαδικασία που κατέθεσαν γραπτές παρατηρήσεις ενώπιον του Δικαστηρίου υποστηρίζουν διαφορετικές απόψεις όσον αφορά την απάντηση που πρέπει να δοθεί στο προδικαστικό ερώτημα. Ενώ οι ενάγοντες και η Επιτροπή θεωρούν ότι μια μεταβίβαση όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη δεν εμπίπτει στην εξαίρεση που προβλέπεται στο άρθρο 5, παράγραφος 1, της οδηγίας 2001/23, η Wibra België SRL και η Βελγική Κυβέρνηση υποστηρίζουν, αντιθέτως, ότι πληρούνται εν προκειμένω οι προϋποθέσεις εφαρμογής της εξαιρέσεως αυτής.

B. Επί του προδικαστικού ερωτήματος

1. Επί της δυνατότητας εφαρμογής της οδηγίας 2001/23

46. Προκειμένου να δοθεί απάντηση στο προδικαστικό ερώτημα του αιτούντος δικαστηρίου, πρέπει κατ' αρχάς να εξακριβωθεί αν η επίμαχη μεταβίβαση εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας 2001/23.

47. Ως προς το ζήτημα αυτό, η οδηγία αυτή εφαρμόζεται, κατά το άρθρο 1, παράγραφος 1, σε οποιαδήποτε μεταβίβαση επιχειρήσεως, εγκατάστασης ή τμήματος επιχειρήσεως ή εγκατάστασης σε άλλον εργοδότη, ως αποτέλεσμα συμβατικής μεταβιβάσεως ή συγχώνευσης.

48. Από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι το πεδίο εφαρμογής της εν λόγω οδηγίας καλύπτει όλες τις περιπτώσεις μεταβολής, στο πλαίσιο συμβατικών σχέσεων, του φυσικού ή νομικού προσώπου που έχει την ευθύνη της εκμεταλλεύσεως της επιχειρήσεως και το οποίο, ως εκ τούτου, αναλαμβάνει συμβατικώς τις υποχρεώσεις του εργοδότη έναντι των εργαζομένων της επιχειρήσεως, χωρίς να έχει σημασία αν μεταβιβάστηκε η κυριότητα των ενσωμάτων στοιχείων. Επ' αυτού, το Δικαστήριο έχει διευκρινίσει ότι το αποφασιστικό κριτήριο για τη διαπίστωση της υπάρξεως μεταβιβάσεως, κατά την έννοια της ίδιας οδηγίας, είναι το εάν η εν λόγω οντότητα διατηρεί την ταυτότητά της, πράγμα που προκύπτει, μεταξύ άλλων, από την πραγματική συνέχιση της εκμεταλλεύσεως ή από την ανάληψη της εκμεταλλεύσεως αυτής[7]. Στη νομολογία του, το Δικαστήριο έχει παράσχει πολλά στοιχεία που επιτρέπουν τη διαπίστωση της υπάρξεως μεταβιβάσεως κατά την έννοια της οδηγίας 2001/23[8].

49. Εν προκειμένω, όπως επισημαίνει η Επιτροπή, η απόφαση περί παραπομπής αναφέρεται σε μια επιστολή των συνδίκων όπου διαλαμβάνεται ότι «δεν μεταβιβάστηκε κανένα μέλος του προσωπικού ή δραστηριότητα»[9]. Εντούτοις, άλλα στοιχεία που περιέχονται στην απόφαση αυτή, όπως το δελτίο Τύπου της 9ης Οκτωβρίου 2020 των ίδιων συνδίκων με το οποίο ανακοινώθηκε η άμεση επαναλειτουργία 36 καταστημάτων και η διατήρηση 183 εργαζομένων[10], φαίνεται να οδηγούν στο συμπέρασμα ότι, εν προκειμένω, πράγματι υπήρξε «μεταβίβαση επιχειρήσεως» κατά την έννοια του άρθρου 1, παράγραφος 1, της οδηγίας 2001/23. Εξάλλου, το αιτούν δικαστήριο, στο οποίο εναπόκειται, εν τέλει, να κρίνει in concreto αν υπήρξε μεταβίβαση κατά την έννοια της διατάξεως αυτής, φαίνεται να λαμβάνει ως δεδομένο ότι η οδηγία 2001/23 έχει εφαρμογή στην υπόθεση που εκκρεμεί ενώπιόν του. Επομένως, πρέπει να γίνει δεκτό ότι τούτο ισχύει εν προκειμένω.

2. Επί της παρεκκλίσεως που προβλέπεται στο άρθρο 5, παράγραφος 1, της οδηγίας 2001/23

50. Όσον αφορά το ειδικό αντικείμενο του προδικαστικού ερωτήματος, ήτοι τη δυνατότητα εφαρμογής της παρεκκλίσεως που προβλέπεται στο άρθρο 5, παράγραφος 1, της οδηγίας 2001/23 στην επίμαχη στην κύρια δίκη μεταβίβαση, πρέπει κατ' αρχάς να υπομνησθεί ότι η οδηγία αυτή σκοπεί στην προστασία των εργαζομένων, όπως προκύπτει από την αιτιολογική σκέψη 3, με την εξασφάλιση, ιδίως, της διατήρησης των δικαιωμάτων τους σε περίπτωση αλλαγής του επιχειρηματικού φορέα[11].

51. Στο πλαίσιο της επιδίωξης του σκοπού αυτού, η οδηγία 2001/23 προβλέπει, αφενός, στο άρθρο 3, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, την αυτοδίκαιη μεταβίβαση στον προς ον η μεταβίβαση, συνεπεία του γεγονότος και μόνο της μεταβιβάσεως, των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων που

7 Βλ. αποφάσεις της 7ης Αυγούστου 2018, Colino Sigüenza (C-472/16, EU:C:2018:646, σκέψεις 28 και 29 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία), και της 16ης Φεβρουαρίου 2023, Strong Charon (C-675/21, EU:C:2023:108, σκέψεις 47 και 48 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

8 Βλ., αναλυτικότερα, τα κριτήρια που εκτίθενται στη σκέψη 30 της απόφασης Colino Sigüenza (C-472/16, EU:C:2018:646) και στη σκέψη 49 της απόφασης Strong Charon (C-675/21, EU:C:2023:108), που αναφέρονται στην προηγούμενη υποσημείωση, καθώς και την εκεί μνημονευόμενη νομολογία.

9 Βλ. απόφαση περί παραπομπής, σημείο II.4, τελευταίο εδάφιο, σ. 7.

10 Βλ. απόφαση περί παραπομπής, σημείο II.4, πρώτο εδάφιο, σ. 6, και σημείο 29 των παρουσών προτάσεων.

11 Βλ. απόφαση Smallsteps (σκέψη 38). Σχετικά με τους σκοπούς που επιδιώκει η οδηγία 2001/23, βλ., επίσης, αναλυτικότερα, προτάσεις του γενικού εισαγγελέα G. Pitruzzella στην υπόθεση Federatie Nederlandse Vakbeweging (Διαδικασία pre-pack) (C-237/20, EU:C:2021:997, σημεία 31 έως 35 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

απορρέουν για τον μεταβιβάζοντα από σύμβαση εργασίας ή από σχέση εργασίας που υφίσταται κατά την ημερομηνία της μεταβιβάσεως. Στο πλαίσιο αυτό, το δεύτερο εδάφιο της ίδιας παραγράφου διευκρινίζει ότι τα κράτη μέλη δύνανται να προβλέπουν την αλληλέγγυα και εις ολόκληρον ευθύνη του μεταβιβάζοντος και του διαδόχου για τις υποχρεώσεις που γεννήθηκαν πριν από τη μεταβίβαση και απορρέουν από σύμβαση εργασίας ή από εργασιακή σχέση, οι οποίες υφίσταντο κατά την ημερομηνία της μεταβιβάσεως. Αφετέρου, το άρθρο 4, παράγραφος 1, της ίδιας οδηγίας προστατεύει τους εργαζόμενους έναντι κάθε απολύσεως εκ μέρους του μεταβιβάζοντος ή του διάδοχου, η οποία γίνεται βάσει της εν λόγω μεταβιβάσεως και μόνον [12].

52. Το άρθρο 5, παράγραφος 1, της οδηγίας 2001/23, η ερμηνεία του οποίου βρίσκεται στο επίκεντρο του προδικαστικού ερωτήματος που υποβλήθηκε στο Δικαστήριο από το αιτούν δικαστήριο, συνιστά παρέκκλιση από το καθεστώς προστασίας των άρθρων 3 και 4 της οδηγίας αυτής [13]. Ως τέτοια, η διάταξη αυτή πρέπει οπωσδήποτε, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, να ερμηνεύεται στενά [14]. Εξάλλου, η εισαγωγή της παρεκκλίσεως αυτής διά της νομοθετικής οδού είναι το αποτέλεσμα της εξέλιξης της νομολογίας του Δικαστηρίου [15].

53. Κατά το άρθρο 5, παράγραφος 1, της εν λόγω οδηγίας, εκτός εάν τα κράτη μέλη προβλέπουν άλλως, το καθεστώς αυτό προστασίας δεν εφαρμόζεται στη μεταβίβαση επιχειρήσεων ή τμημάτων επιχειρήσεων εφόσον πληρούνται σωρευτικά τρεις προϋποθέσεις: πρώτον, ο μεταβιβάζων υπόκειται σε διαδικασία πτωχεύσεως ή σε οποιαδήποτε άλλη ανάλογη διαδικασία αφερεγγυότητας· δεύτερον, η διαδικασία αυτή έχει κινηθεί με σκοπό την εκκαθάριση των περιουσιακών στοιχείων του μεταβιβάζοντος και, τρίτον, η εν λόγω διαδικασία διεξάγεται υπό την εποπτεία αρμόδιας δημόσιας αρχής.

54. Οι παρούσες προτάσεις θα επικεντρωθούν στη δεύτερη προϋπόθεση, η οποία βρίσκεται στο επίκεντρο της υπό κρίση υποθέσεως. Πράγματι, αφενός, δεν αμφισβητείται ότι, εν προκειμένω, πληρούται η πρώτη προϋπόθεση, δεδομένου ότι η Wibra België SA αποτέλεσε αντικείμενο διαδικασίας δικαστικής αναδιαρθρώσεως και πτωχεύσεως· αφετέρου, στη βελγική έννομη τάξη, οι δύο αυτές διαδικασίες διεξάγονται υπό την εποπτεία αρμόδιας δημόσιας αρχής, με αποτέλεσμα να προκύπτει ότι και η τρίτη προϋπόθεση πληρούται εν προκειμένω.

55. Όσον αφορά τη δεύτερη προϋπόθεση, κατά την οποία η πτωχευτική διαδικασία ή η ανάλογη προς αυτήν διαδικασία αφερεγγυότητας στο πλαίσιο της οποίας πραγματοποιείται η μεταβίβαση έχει κινηθεί «με σκοπό την εκκαθάριση των περιουσιακών στοιχείων του [μεταβιβάζοντος]», από πάγια νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι δεν πληροί την προϋπόθεση αυτή μια διαδικασία που έχει ως σκοπό τη συνέχιση της δραστηριότητας της οικείας επιχειρήσεως [16].

[12] Βλ. απόφαση Smallsteps (σκέψη 39). Άλλωστε, η συγκεκριμένη διάταξη δεν εμποδίζει απολύσεις για οικονομικούς, τεχνικούς ή οργανωτικούς λόγους, που συνεπάγονται μεταβολές του εργατικού δυναμικού. Βλ., συναφώς, απόφαση Plessers (σκέψη 54).

[13] Βλ. απόφαση Smallsteps (σκέψη 40).

[14] Βλ. απόφαση Plessers (σκέψη 38 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

[15] Βλ. απόφαση «Διαδικασία pre-pack» (σκέψη 38 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία). Βλ., επίσης, για εμπεριστατωμένη ανάλυση της νομολογίας που οδήγησε τελικώς στην εισαγωγή της διάταξης που περιλαμβάνεται πλέον στο άρθρο 5, παράγραφος 1, της οδηγίας 2001/23, προτάσεις του γενικού εισαγγελέα P. Mengozzi στην υπόθεση Smallsteps (σημεία 41 έως 48), και προτάσεις του γενικού εισαγγελέα M. Szpunar στην υπόθεση Plessers (C-509/17, EU:C:2019:50, σημεία 42 έως 47 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

[16] Βλ. αποφάσεις «Διαδικασία pre-pack» (σκέψη 43) και Smallsteps (σκέψη 47 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

56. Ως προς το ζήτημα αυτό, πάντοτε κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, μια διαδικασία σκοπεί στη συνέχιση της δραστηριότητας οσάκις αποβλέπει στη διατήρηση της λειτουργίας της επιχειρήσεως ή των βιώσιμων μονάδων της. Αντιθέτως, μια στοχεύουσα στην εκκαθάριση των περιουσιακών στοιχείων διαδικασία αποβλέπει στην κατά το δυνατόν μεγαλύτερη συλλογική ικανοποίηση των πιστωτών [17].

57. Στο πλαίσιο αυτό, το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι, καίτοι δεν αποκλείεται ορισμένη αλληλεπικάλυψη μεταξύ των δύο αυτών σκοπών που επιδιώκει μία συγκεκριμένη διαδικασία, κύριος σκοπός μιας διαδικασίας που αποβλέπει στη συνέχιση της δραστηριότητας της επιχειρήσεως παραμένει σε κάθε περίπτωση η διάσωση της οικείας επιχειρήσεως [18].

58. Εν προκειμένω, επισημαίνεται ότι το αιτούν δικαστήριο χαρακτηρίζει, στην απόφαση περί παραπομπής, την πραγματοποιηθείσα εν προκειμένω συναλλαγή ως συμφωνία «pre-pack μεταβίβασης». Επ' αυτού, το αιτούν δικαστήριο παραπέμπει στη νομολογία του Δικαστηρίου σχετικά με την ερμηνεία των άρθρων 3 έως 5 της οδηγίας 2001/23 υπό το πρίσμα των λεγόμενων διαδικασιών «pre-pack».

59. Κατά κανόνα, ο όρος «pre-pack» δηλώνει μια πράξη (μεταβίβαση) σχετική με τα στοιχεία ενεργητικού επιχειρήσεως που αντιμετωπίζει οικονομικές δυσκολίες, η οποία προετοιμάζεται πριν την κίνηση διαδικασίας αναγνωρίσεως αφερεγγυότητας (στις περισσότερες περιπτώσεις, την πτώχευση) με τη βοήθεια ενός διαχειριστή (που σε ορισμένες έννομες τάξεις διορίζεται από δικαστήριο) και η οποία διενεργείται αμέσως μετά την κίνηση της διαδικασίας αναγνωρίσεως αφερεγγυότητας [19].

60. Πρέπει να διευκρινιστεί ότι το Δικαστήριο είχε την ευκαιρία, κατά τα τελευταία έτη, να αποφανθεί επί του ζητήματος της δυνατότητας εφαρμογής της παρεκκλίσεως του άρθρου 5, παράγραφος 1, της οδηγίας 2001/23 στον μηχανισμό του pre-pack, ιδίως, με τις αποφάσεις Smallsteps και «Διαδικασία pre-pack». Οι δύο αυτές αποφάσεις αφορούσαν διαδικασίες pre-pack στις Κάτω Χώρες.

61. Στην πρώτη εκ των αποφάσεων αυτών, την απόφαση Smallsteps, το Δικαστήριο διαπίστωσε – αφού επισήμανε ότι, στις Κάτω Χώρες, κατά τον χρόνο εκδόσεως της αποφάσεως αυτής, ο θεσμός του pre-pack δεν ρυθμιζόταν από την εθνική νομοθεσία, αλλά εφαρμοζόταν στην πράξη [20]– ότι μια συμφωνία pre-pack, όπως η επίμαχη στην υπόθεση εκείνη, σκοπούσε στην προετοιμασία, με κάθε λεπτομέρεια, της μεταβιβάσεως της επιχειρήσεως προκειμένου να καταστεί εφικτή η γρήγορη επανέναρξη των βιώσιμων μονάδων της επιχειρήσεως μετά την κήρυξη της πτωχεύσεως, ούτως ώστε να αποτραπεί η ρήξη την οποία θα προκαλούσε η απότομη παύση των δραστηριοτήτων της επιχειρήσεως αυτής κατά την ημερομηνία κηρύξεως της πτωχεύσεως και να διατηρηθεί η αξία της επιχειρήσεως και η απασχόληση. Ως εκ τούτου, έκρινε ότι, δεδομένου ότι η διαδικασία αυτή δεν απέβλεπε εν τέλει στην εκκαθάριση της επιχειρήσεως, ο οικονομικός και κοινωνικός σκοπός που αυτή επιδίωκε δεν μπορούσε να εξηγήσει ούτε να δικαιολογήσει το ότι, όταν η οικεία επιχείρηση μεταβιβάζεται εν όλω ή εν μέρει, οι εργαζόμενοί της στερούνται των δικαιωμάτων που τους αναγνωρίζει η οδηγία 2001/23 [21].

[17] Βλ. αποφάσεις «Διαδικασία pre-pack» (σκέψη 44) και Smallsteps (σκέψη 48 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

[18] Βλ. αποφάσεις «Διαδικασία pre-pack» (σκέψη 44) και Smallsteps (σκέψη 48 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

[19] Βλ. προτάσεις του γενικού εισαγγελέα P. Mengozzi στην υπόθεση Smallsteps (σημείο 2). Βλ., επίσης, όσον αφορά την περιγραφή του μηχανισμού pre-pack στις Κάτω Χώρες, απόφαση «Διαδικασία pre-pack» (σκέψεις 18 έως 24).

[20] Βλ. απόφαση Smallsteps (σκέψη 15).

[21] Βλ. απόφαση Smallsteps (σκέψεις 49 και 50 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

62. Στη μεταγενέστερη απόφαση, την απόφαση «Διαδικασία pre-pack», ως προς τη δεύτερη από τις τρεις προϋποθέσεις εφαρμογής της παρεκκλίσεως που προβλέπεται στο άρθρο 5, παράγραφος 1, της οδηγίας 2001/23, οι οποίες αναφέρονται στο σημείο 52 των παρουσών προτάσεων, το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι, όταν ο κύριος σκοπός μιας διαδικασίας pre-pack η οποία ακολουθείται από διαδικασία πτωχεύσεως συνίσταται στην επίτευξη, κατόπιν της διαπιστώσεως της αφερεγγυότητας του μεταβιβάζοντος και της εκκαθαρίσεως της περιουσίας του, της υψηλότερης δυνατής αποδόσεως για το σύνολο των πιστωτών του, οι διαδικασίες αυτές, από κοινού εξεταζόμενες, πληρούν κατ' αρχήν τη δεύτερη αυτή προϋπόθεση [22]. Εντούτοις, το Δικαστήριο έκρινε επίσης ότι προς τούτο πρέπει, πρώτον, να εξακριβώνεται σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση αν η διαδικασία pre-pack και η επίμαχη πτωχευτική διαδικασία αποσκοπούν πράγματι στην εκκαθάριση της επιχειρήσεως λόγω της αποδεδειγμένης αφερεγγυότητας του μεταβιβάζοντος και όχι απλώς σε αναδιάρθρωσή της και, δεύτερον, να αποδειχθεί όχι μόνον ότι οι διαδικασίες αυτές έχουν ως κύριο σκοπό να μεγιστοποιήσουν τη συλλογική ικανοποίηση των πιστωτών, αλλά και ότι η θέση σε εφαρμογή της εκκαθαρίσεως μέσω της μεταβιβάσεως της λειτουργούσας επιχειρήσεως (going concern) ή τμήματος αυτής, όπως προετοιμάστηκε στο πλαίσιο της διαδικασίας pre-pack και υλοποιήθηκε κατόπιν της πτωχευτικής διαδικασίας, καθιστά δυνατή την επίτευξη του κύριου αυτού σκοπού. Πράγματι, ο σκοπός της προσφυγής σε διαδικασία pre-pack προκειμένου να εκκαθαριστεί μια εταιρία είναι να καταστεί δυνατόν για τον εκκαθαριστή και τον εισηγητή που έχουν διοριστεί από το δικαστήριο μετά την κήρυξη της πτωχεύσεως της εταιρίας να αυξήσουν τις πιθανότητες ικανοποιήσεως των πιστωτών [23].

63. Υπό το πρίσμα των προαναφερθεισών αρχών πρέπει να εξακριβωθεί, προκειμένου να απαντηθεί το προδικαστικό ερώτημα του αιτούντος δικαστηρίου, αν η πραγματοποιηθείσα εν προκειμένω μεταβίβαση πληροί τις τρεις προϋποθέσεις, που εκτίθενται στο σημείο 52 των παρουσών προτάσεων, για την εφαρμογή της παρεκκλίσεως του άρθρου 5, παράγραφος 1, της οδηγίας 2001/23.

3. Επί της δυνατότητας εφαρμογής εν προκειμένω της παρεκκλίσεως του άρθρου 5, παράγραφος 1, της οδηγίας 2001/23

α) Επί της πραγματοποιηθείσας εν προκειμένω μεταβιβάσεως

64. Εν προκειμένω, όπως προκύπτει από την απόφαση περί παραπομπής και όπως εξηγεί λεπτομερώς η Wibra België SRL στις γραπτές παρατηρήσεις της, η μεταβίβαση πραγματοποιήθηκε *τυπικώς* σε δύο στάδια.

65. Αρχικά, η Wibra België SA υπέβαλε αίτηση δικαστικής αναδιαρθρώσεως ενώπιον του tribunal de l'entreprise de Gand (δικαστηρίου επιχειρήσεων της Γάνδης) και ζήτησε την άδεια να προβεί σε μεταβίβαση μέρους της δραστηριότητάς της υπό δικαστική εποπτεία.

66. Στο πλαίσιο της διαδικασίας αυτής, οι διορισθέντες από το δικαστήριο δικαστικοί διαχειριστές επέλεξαν την προσφορά που υπέβαλε η μητρική εταιρία Wibra Nederland για την απόκτηση 36 εμπορικών καταστημάτων και της έδρας της εταιρίας, όλων των απαραίτητων ενσώματων και άυλων περιουσιακών στοιχείων για την υλοποίηση της απόκτησης αυτής καθώς και για την επαναπρόσληψη 183 μελών του προσωπικού (επί συνόλου 439 εργαζομένων).

[22] Βλ. απόφαση «Διαδικασία pre-pack» (σκέψη 52).

[23] Βλ. απόφαση «Διαδικασία pre-pack» (σκέψη 53).

67. Ωστόσο, η μεταβίβαση αυτή δεν εγκρίθηκε από το tribunal de l'entreprise (δικαστήριο επιχειρήσεων) και, ως εκ τούτου, δεν κατέστη δυνατόν να υλοποιηθεί στην πράξη. Συνεπώς, η διαδικασία δικαστικής αναδιαρθρώσεως περατώθηκε.

68. Όπως προκύπτει από την απόφαση περί παραπομπής, το σχέδιο μεταβιβάσεως δεν επικυρώθηκε από το tribunal de l'entreprise (δικαστήριο επιχειρήσεων) για τον λόγο ότι οι όροι του σχετικά με το επίδομα αδείας και το δώρο τέλους του έτους ήταν αντίθετοι προς τις αναγκαστικού δικαίου διατάξεις της ΣΣΕ αριθ. 102 –σχετικά με τη διατήρηση των δικαιωμάτων των εργαζομένων σε περίπτωση δικαστικής αναδιαρθρώσεως[24]– και προς την οδηγία 2001/23. Η αιτία της αντίθεσης αυτής συνίστατο στην άρνηση του διαδόχου, ήτοι της Wibra België SRL, να αναλάβει το παθητικό της εταιρίας που συνδεόταν με το επίδομα αδείας και με το δώρο τέλους του έτους.

69. Εν συνεχεία, έπειτα από την ανεπιτυχή έκβαση της διαδικασίας δικαστικής αναδιαρθρώσεως με σκοπό τη συνέχιση των δραστηριοτήτων της Wibra België SA λόγω της μνημονευόμενης στο προηγούμενο σημείο άρνησης, το tribunal de l'entreprise (δικαστήριο επιχειρήσεων), με απόφαση *της ίδιας ημέρας*, κήρυξε την εταιρία αυτή σε πτώχευση. Την *επομένη* της εκδόσεως της εν λόγω απόφασης, η προαναφερθείσα μεταβίβαση υλοποιήθηκε και η Wibra ανακοίνωσε την επανέναρξη των δραστηριοτήτων σε 36 καταστήματα.

70. Εν προκειμένω, δεν αμφισβητείται από τους διαδίκους ότι οι όροι της μεταβιβάσεως που πραγματοποιήθηκε μεταξύ της Wibra België SA και της Wibra België SRL την επομένη της κηρύξεως της πτωχεύσεως είναι *ταυτόσημοι* με εκείνους της προσφοράς ανάληψης δραστηριοτήτων, η οποία υποβλήθηκε στο tribunal de l'entreprise (δικαστήριο επιχειρήσεων) στο πλαίσιο της διαδικασίας δικαστικής αναδιαρθρώσεως, ενώ η μόνη διαφορά έγκειται τυπικώς στην ταυτότητα του διαδόχου. Εντούτοις, δεδομένου ότι ο τελικός διάδοχος, ήτοι η Wibra België SRL, είναι θυγατρική της μητρικής εταιρίας Wibra Nederland, η οποία είχε υποβάλει την επιλεγείσα προσφορά στο πλαίσιο της διαδικασίας δικαστικής αναδιαρθρώσεως, η αμιγώς τυπική αυτή διαφορά δεν έχει καμία επιρροή, όπως ρητώς επισημαίνει το αιτούν δικαστήριο.

71. Εν κατακλείδι, η επίμαχη εν προκειμένω μεταβίβαση είχε προετοιμαστεί καθ' ολοκληρία στο πλαίσιο του πρώτου σταδίου, ήτοι της διαδικασίας δικαστικής αναδιαρθρώσεως, αλλά, κατόπιν της αρνήσεως επικυρώσεως του σχεδίου μεταβιβάσεως, υλοποιήθηκε αμέσως μετά την κήρυξη της πτωχεύσεως.

β) Επί της δυνατότητας εφαρμογής της παρεκκλίσεως

72. Είναι δυνατόν να εφαρμοστεί, επί μιας μεταβιβάσεως όπως αυτή που περιγράφεται στα προηγούμενα σημεία, η παρέκκλιση του άρθρου 5, παράγραφος 1, της οδηγίας 2001/23; Ως προς το ζήτημα αυτό, θα διατυπώσω τις εξής παρατηρήσεις.

73. Πρώτον, επισημαίνεται ότι η απόφαση Plessers αφορούσε μεταβίβαση πραγματοποιηθείσα στο πλαίσιο διαδικασίας δικαστικής αναδιαρθρώσεως διά μεταβιβάσεως με άδεια δικαστηρίου κατά το βελγικό δίκαιο. Κατά συνέπεια, πρόκειται ακριβώς για το ίδιο είδος διαδικασίας που κινήθηκε αρχικά από τη Wibra België SA στην υπό κρίση υπόθεση.

[24] Βλ. σημείο 20 των παρουσών προτάσεων.

74. Επιπλέον, με την απόφαση αυτή, το Δικαστήριο διαπίστωσε ρητώς ότι η διαδικασία αυτή αποσκοπούσε στη συνέχιση της δραστηριότητας της οικείας επιχειρήσεως και, επομένως, δεν ενέπιπτε στις διαδικασίες που σκοπούν στην εκκαθάριση των περιουσιακών στοιχείων του μεταβιβάζοντος κατά το άρθρο 5, παράγραφος 1, της οδηγίας 2001/23[25].

75. Επομένως, εν προκειμένω, πρέπει να θεωρηθεί αποδεδειγμένο ότι η επίμαχη μεταβίβαση είχε προετοιμαστεί καθ' ολοκληρία στο πλαίσιο διαδικασίας με σκοπό τη συνέχιση της επιχειρήσεως και δεν εμπίπτει στην παρέκκλιση από το καθεστώς προστασίας των εργαζομένων που θεσπίζει το άρθρο 5, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής.

76. Δεύτερον, εν προκειμένω, η μεταβίβαση αυτή όχι μόνον εκπονήθηκε καθ' ολοκληρία στο πλαίσιο της διαδικασίας αυτής, αλλά και υλοποιήθηκε αμέσως μετά την κήρυξη της πτωχεύσεως, συγκεκριμένα την επομένη της κηρύξεως αυτής.

77. Υπό τις συνθήκες αυτές, υπό τις οποίες η μεταβίβαση στο πλαίσιο της πτωχευτικής διαδικασίας υλοποιήθηκε εντός μίας και μόνης ημέρας, είναι εύλογο να τεθεί το ερώτημα αν, εν προκειμένω, έλαβε χώρα πραγματική πτωχευτική διαδικασία ή όχι. Κυρίως προκύπτει ότι, εν προκειμένω, πρόκειται κατ' ουσίαν για αυτό που θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως «τεχνική» πτώχευση, ήτοι πτώχευση που χρησιμοποιείται στην πραγματικότητα ως μέσο επανεκκινήσεως της επιχειρήσεως[26]. Πράγματι, μολονότι δεν αμφισβητείται ότι η ελλειμματική οικονομική κατάσταση της οικείας επιχειρήσεως ήταν πραγματική, η μεταβίβαση, ωστόσο, είχε προετοιμαστεί με κάθε λεπτομέρεια πριν την κήρυξη της πτωχεύσεως, με αποτέλεσμα να μπορέσει να υλοποιηθεί εντός μίας μόνον ημέρας.

78. Στο πλαίσιο αυτό, επισημαίνεται επίσης ότι από την κατατεθείσα ενώπιον του Δικαστηρίου δικογραφία ουδόλως προκύπτει ότι, κατά τη διάρκεια της πτωχευτικής διαδικασίας, αναζητήθηκαν άλλες προσφορές ούτως ώστε να καταστεί ενδεχομένως δυνατή η καλύτερη ικανοποίηση των πιστωτών σε σχέση με την ήδη υποβληθείσα (από τη μητρική εταιρία Wibra Nederland) προσφορά, η οποία έγινε δεκτή στο πλαίσιο του πρώτου σταδίου, ήτοι της διαδικασίας δικαστικής αναδιαρθρώσεως.

79. Επίσης, δεν προκύπτει από τη δικογραφία που διαβιβάστηκε στο Δικαστήριο ότι, στο πλαίσιο της πτωχευτικής διαδικασίας, οι σύνδικοι προέβησαν σε ενέργειες που αποσκοπούσαν στην κατ' άλλον τρόπο μεγιστοποίηση της ικανοποιήσεως των πιστωτών.

80. Αντιθέτως, προκύπτει ότι η πτωχευτική διαδικασία κινήθηκε αποκλειστικώς προκειμένου να καταστεί δυνατή η υλοποίηση, εντός μιας ημέρας, της ήδη προετοιμασθείσας στο πλαίσιο της διαδικασίας δικαστικής αναδιαρθρώσεως μεταβίβασης.

81. Εξάλλου, τρίτον, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η κήρυξη της πτωχεύσεως έγινε αποκλειστικά και μόνον λόγω της ανεπιτυχούς έκβασης της διαδικασίας δικαστικής αναδιαρθρώσεως, η οποία οφειλόταν στην άρνηση του διαδόχου (που ανήκει στον ίδιο όμιλο Wibra) να συμμορφωθεί προς τις αναγκαστικού δικαίου διατάξεις περί προστασίας των εργαζομένων. Η κατά τα ανωτέρω ανεπιτυχής έκβαση επέτρεψε στον διάδοχο να πραγματοποιήσει ακριβώς την ίδια συναλλαγή με εκείνη που δεν επικυρώθηκε, αλλά –επωφελούμενος από την παρέκκλιση που προβλέπεται στο άρθρο 5, παράγραφος 1, της οδηγίας 2001/23– χωρίς να είναι υποχρεωμένος να συμμορφωθεί

[25] Βλ. απόφαση Plessers (σκέψεις 44 και 45 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

[26] Βλ., συναφώς, προτάσεις του γενικού εισαγγελέα P. Mengozzi στην υπόθεση Smallsteps (σημείο 76).

προς τις αναγκαστικού δικαίου διατάξεις περί προστασίας των εργαζομένων, λόγω της παράβασης των οποίων απορρίφθηκε η επικύρωση κατά τη διάρκεια της διαδικασίας δικαστικής αναδιαρθρώσεως.

82. Υπό τις συνθήκες αυτές, δεν θεωρώ ότι είναι δυνατός ο τεχνητός διαχωρισμός των δύο διαδικασιών, ήτοι της διαδικασίας δικαστικής αναδιαρθρώσεως και της διαδικασίας πτωχεύσεως («τεχνική», η οποία κατέστησε δυνατή τη μεταβίβαση εντός μίας μόνον ημέρας), με την προβολή του ισχυρισμού ότι, εφόσον η τελευταία αυτή διαδικασία αφορά την εκκαθάριση των περιουσιακών στοιχείων του μεταβιβάζοντος, η επίμαχη μεταβίβαση θα έπρεπε να τύχει της παρεκκλίσεως του άρθρου 5, παράγραφος 1, της οδηγίας 2001/23.

83. Πράγματι, υπό την επιφύλαξη των εκτιμήσεων περί των πραγματικών περιστατικών στις οποίες οφείλει να προβεί το αιτούν δικαστήριο, προκύπτει σαφώς, κατά τη γνώμη μου, από τα εκτεθέντα πραγματικά περιστατικά, ότι πρόκειται στη συγκεκριμένη περίπτωση για ενιαία συναλλαγή, σκοπός της οποίας ήταν, εξαρχής, η συνέχιση της δραστηριότητας της οικείας επιχειρήσεως, τούτο δε όχι μόνο στο πλαίσιο του πρώτου σταδίου, αλλά και στο πλαίσιο του δεύτερου σταδίου, ήτοι της «τεχνικής» πτωχευτικής διαδικασίας η οποία χρησίμευσε ουσιαστικά στην υλοποίηση της μεταβιβάσεως που είχε προετοιμαστεί προηγουμένως.

84. Συναφώς, από κανένα στοιχείο της διαβιβασθείσας στο Δικαστήριο δικογραφίας δεν προκύπτει ότι ο κύριος σκοπός των δύο διαδικασιών που οδήγησαν στην επίμαχη μεταβίβαση συνίστατο στην επίτευξη της υψηλότερης δυνατής αποδόσεως για το σύνολο των πιστωτών[27]. Μολονότι, υπό την επιφύλαξη των εξακριβώσεων οι οποίες απόκεινται αποκλειστικά στο αιτούν δικαστήριο, η αφερεγγυότητα μπορεί να θεωρηθεί ως αποδεδειγμένη, οι διαδικασίες που κινήθηκαν δεν αποσκοπούσαν στην εκκαθάριση της επιχειρήσεως και στην καλύτερη ικανοποίηση του συνόλου των πιστωτών, αλλά αποσκοπούσαν, από την αρχή έως το τέλος, στη συνέχιση της επιχειρήσεως αυτής διά της αναδιαρθρώσεώς της[28].

85. Επιπλέον, όπως ορθώς επισημαίνουν οι ενάγοντες στις γραπτές παρατηρήσεις τους, ουδόλως υπήρξε, εν προκειμένω, απαλλοτρίωση της περιουσίας της πτωχεύσασας επιχειρήσεως. Σκοπός της Wibra ήταν να συνεχίσει η ίδια μέρος των δραστηριοτήτων της, υλοποιώντας το σχέδιο αναδιαρθρώσεως το οποίο είχε αρχικά επιχειρήσει να πραγματοποιήσει διά της διαδικασίας δικαστικής αναδιαρθρώσεως. Ωστόσο, μια τέτοια περίπτωση δεν εμπίπτει στην έννοια της «πτωχεύσεως» κατά την έννοια του άρθρου 5, παράγραφος 1, της οδηγίας 2001/23, η οποία προϋποθέτει, όπως προκύπτει από τη νομολογία που αναφέρεται στα σημεία 55 έως 62 των παρουσών προτάσεων, την εκκαθάριση της επιχειρήσεως και την απαλλοτρίωση της περιουσίας της πτωχεύσασας επιχειρήσεως λόγω αφερεγγυότητας και όχι την απλή αναδιάρθρωση της επιχειρήσεως.

86. Τέταρτον, τέλος, όσον αφορά τον χαρακτηρισμό από το αιτούν δικαστήριο της επίμαχης μεταβιβάσεως ως συμφωνίας «pre-pack», δεν είμαι πεπεισμένος ότι η συναλλαγή που περιγράφεται στα σημεία 65 έως 71 των παρουσών προτάσεων μπορεί τυπικώς να χαρακτηριστεί ως τέτοια. Ο όρος «pre-pack» υποδεικνύει, πράγματι, ένα συγκεκριμένο είδος πράξεως, όπως αναφέρθηκε στο σημείο 59 των παρουσών προτάσεων. Το είδος αυτό πράξεως ρυθμίζεται πλέον στο βελγικό δίκαιο, μολονότι η σχετική νομοθεσία δεν έχει εν πάση περιπτώσει εφαρμογή ratione temporis στη διαφορά της κύριας δίκης. Αντιθέτως, η επίμαχη εν προκειμένω συναλλαγή δεν προετοιμάστηκε στο πλαίσιο μιας αυτής καθεαυτήν διαδικασίας «pre-pack», αλλά στο πλαίσιο ειδικής δικαστικής διαδικασίας με σκοπό την αναδιάρθρωση της επιχειρήσεως.

[27] Βλ., συναφώς, απόφαση «Διαδικασία pre-pack» (σκέψη 46).

[28] Βλ., συναφώς, απόφαση «Διαδικασία pre-pack» (σκέψη 53).

87. Τούτου λεχθέντος, είναι εντούτοις αναμφισβήτητο, κατά τη γνώμη μου, ότι υπάρχουν σημαντικές ομοιότητες μεταξύ της συναλλαγής που έλαβε χώρα εν προκειμένω και των διαδικασιών pre-pack που εξετάστηκαν από το Δικαστήριο, η νομολογία του οποίου παρατίθεται στα σημεία 60 έως 62 των παρουσών προτάσεων. Πράγματι, σε όλες αυτές τις περιπτώσεις, η μεταβίβαση προετοιμάστηκε πριν από την κήρυξη της πτωχεύσεως και υλοποιήθηκε αμέσως μετά από αυτήν.

88. Από την άποψη αυτή, η προαναφερθείσα νομολογία του Δικαστηρίου σχετικά με τις διαδικασίες pre-pack είναι αναμφίβολα κρίσιμη για την εξέταση μιας συναλλαγής όπως η επίμαχη στην υπό κρίση υπόθεση.

89. Όπως, όμως, επισημάνθηκε στο σημείο 62 των παρουσών προτάσεων, από τη νομολογία αυτή προκύπτει ότι, προκειμένου να τύχει εφαρμογής η παρέκκλιση που προβλέπεται στο άρθρο 5, παράγραφος 1, της οδηγίας 2001/23, πρέπει, αφενός, να εξακριβωθεί ότι οι επίμαχες διαδικασίες αποσκοπούν στο σύνολό τους στην εκκαθάριση της επιχειρήσεως λόγω της αποδεδειγμένης αφερεγγυότητας του μεταβιβάζοντος και όχι απλώς σε αναδιάρθρωσή της και, αφετέρου, να αποδειχθεί όχι μόνον ότι οι διαδικασίες αυτές έχουν ως κύριο σκοπό να μεγιστοποιήσουν τη συλλογική ικανοποίηση των πιστωτών, αλλά και ότι η θέση σε εφαρμογή της εκκαθαρίσεως μέσω της μεταβιβάσεως της λειτουργούσας επιχειρήσεως, όπως προετοιμάστηκε πριν από την κήρυξη της πτωχεύσεως και υλοποιήθηκε μετά από αυτήν, καθιστά δυνατή την επίτευξη του κύριου αυτού σκοπού.

90. Από τα σημεία 73 έως 85 των παρουσών προτάσεων προκύπτει ότι τούτο δεν συμβαίνει όσον αφορά την επίμαχη στην υπόθεση που εκκρεμεί ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου μεταβίβαση.

91. Λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των προεκτεθέντων, προτείνω να δοθεί στο προδικαστικό ερώτημα η απάντηση ότι το άρθρο 5, παράγραφος 1, της οδηγίας 2001/23 έχει την έννοια ότι η προβλεπόμενη σε αυτό προϋπόθεση, κατά την οποία τα άρθρα 3 και 4 της οδηγίας αυτής δεν εφαρμόζονται στη μεταβίβαση επιχειρήσεως «όταν ο [μεταβιβάζων] υπόκειται σε διαδικασία πτώχευσης ή σε οποιαδήποτε άλλη ανάλογη διαδικασία αφερεγγυότητας, κινηθείσα με σκοπό την εκκαθάριση των περιουσιακών στοιχείων του [μεταβιβάζοντος]», δεν πληρούται στην περίπτωση κατά την οποία η μεταβίβαση του συνόλου ή τμήματος επιχειρήσεως είχε προετοιμαστεί πριν από την έναρξη πτωχευτικής διαδικασίας στο πλαίσιο διαδικασίας αποβλέπουσας στη συνέχιση της λειτουργίας της επιχειρήσεως, η οποία κατέληξε σε συμφωνία μεταβιβάσεως της οποίας την επικύρωση αρνήθηκε το αρμόδιο δικαστήριο, και η μεταβίβαση αυτή υλοποιήθηκε αμέσως μετά την κήρυξη της πτωχεύσεως.

4. Επί των συνεπειών της μη εφαρμογής εν προκειμένω της παρεκκλίσεως του άρθρου 5, παράγραφος 1, της οδηγίας 2001/23

92. Υπό το πρίσμα των παρατηρήσεων που υποβλήθηκαν στο Δικαστήριο, θεωρώ σκόπιμο να διατυπώσω ορισμένες συμπληρωματικές παρατηρήσεις σχετικά με τις συνέπειες που απορρέουν από τη μη εφαρμογή εν προκειμένω της παρεκκλίσεως που προβλέπεται στο άρθρο 5, παράγραφος 1, της οδηγίας 2001/23.

93. Πρώτον, τόσο η Wibra België SA όσο και η Επιτροπή παραπέμπουν στις γραπτές παρατηρήσεις τους στη νομολογία του Δικαστηρίου σχετικά με την έλλειψη οριζόντιου άμεσου αποτελέσματος των οδηγιών. Επιπλέον, η Wibra België SRL αναφέρεται επίσης στα όρια της αρχής της σύμφωνης ερμηνείας, η οποία δεν μπορεί να χρησιμεύσει ως βάση για την contra legem ερμηνεία του εθνικού δικαίου. Υποστηρίζει, ειδικότερα, ότι, ακόμη και αν γίνει δεκτό ότι η

επίμαχη στην κύρια δίκη μεταβίβαση δεν εμπίπτει στην παρέκκλιση του άρθρου 5, παράγραφος 1, της οδηγίας 2001/23, δεδομένου ότι το κεφάλαιο ΙΙΙ της ΣΣΕ αριθ. 32bis, το οποίο εφαρμόζεται στις μεταβιβάσεις του συνόλου ή μέρους της δραστηριότητας μιας υπό πτώχευση επιχειρήσεως, ουδόλως προβλέπει την αλληλέγγυα και εις ολόκληρον ευθύνη του διαδόχου, το αιτούν δικαστήριο δεν έχει τη δυνατότητα να προβεί σε σύμφωνη προς την οδηγία αυτή ερμηνεία του εθνικού δικαίου. Επομένως, το δικαστήριο αυτό δεν μπορεί να χαρακτηρίσει την επίμαχη συναλλαγή ως «συμβατική μεταβίβαση επιχειρήσεως» κατά την έννοια του κεφαλαίου ΙΙ της ΣΣΕ αριθ. 32bis, διότι άλλως θα προέβαινε σε contra legem ερμηνεία.

94. Συναφώς, από πάγια νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει βεβαίως ότι μια οδηγία δεν μπορεί, αφ' εαυτής, να γεννά υποχρεώσεις εις βάρος ιδιώτη και, επομένως, δεν χωρεί επίκληση της οδηγίας αυτής καθεαυτήν έναντι του ιδιώτη ενώπιον εθνικού δικαστηρίου. Συγκεκριμένα, δυνάμει του άρθρου 288, τρίτο εδάφιο, ΣΛΕΕ, ο δεσμευτικός χαρακτήρας μιας οδηγίας, στον οποίο στηρίζεται η δυνατότητα επίκλησής της, υφίσταται μόνον έναντι «κάθε κράτους μέλους στο οποίο απευθύνεται», η δε Ένωση δύναται να επιβάλλει, κατά τρόπο γενικό και αφηρημένο, υποχρεώσεις με άμεσο αποτέλεσμα εις βάρος ιδιωτών μόνον στις περιπτώσεις που της απονέμεται εξουσία έκδοσης κανονισμών. Ως εκ τούτου, ακόμη και αν μια διάταξη οδηγίας είναι σαφής, ακριβής και ανεπιφύλακτη, δεν επιτρέπει στον εθνικό δικαστή να αφήσει ανεφάρμοστη μια αντίθετη προς αυτή διάταξη του εσωτερικού δικαίου, εάν, κατ' αυτόν τον τρόπο, επιβάλλεται πρόσθετη υποχρέωση σε ιδιώτη [29].

95. Ωστόσο, το Δικαστήριο έχει επίσης κρίνει επανειλημμένως ότι η υποχρέωση την οποία υπέχουν τα κράτη μέλη από μια οδηγία προς επίτευξη του προβλεπόμενου από αυτήν αποτελέσματος, καθώς και το καθήκον τους να λάβουν όλα τα γενικά ή ειδικά μέτρα που είναι κατάλληλα να διασφαλίσουν την εκπλήρωση της ως άνω υποχρέωσης βαρύνουν όλες τις αρχές των κρατών μελών, περιλαμβανομένων και των δικαιοδοτικών αρχών, εντός των ορίων των αρμοδιοτήτων τους. Κατά την εφαρμογή του εθνικού δικαίου τα εθνικά δικαστήρια τα οποία καλούνται να το ερμηνεύσουν οφείλουν να λαμβάνουν υπόψη όλους τους κανόνες του και να εφαρμόζουν τις αναγνωριζόμενες από αυτό μεθόδους ερμηνείας, προκειμένου να ερμηνεύσουν το εθνικό δίκαιο, στο μέτρο του δυνατού, σύμφωνα με το γράμμα και με τον σκοπό της επίμαχης οδηγίας, ώστε να επιτευχθεί το αποτέλεσμα που η ίδια ορίζει και να συμμορφωθούν έτσι με το άρθρο 288, τρίτο εδάφιο, ΣΛΕΕ [30].

96. Στο αιτούν δικαστήριο εναπόκειται, εν τέλει, να καθορίσει αν και σε ποιον βαθμό πρέπει να προβεί σε χαρακτηρισμό της επίμαχης στην υπόθεση που εκκρεμεί ενώπιόν του μεταβιβάσεως ως συνέπεια ενδεχόμενης ερμηνείας εκ μέρους του Δικαστηρίου, όμοιας με την προσέγγιση που προτείνω, ήτοι ότι η παρέκκλιση που προβλέπεται στο άρθρο 5, παράγραφος 1, της οδηγίας 2001/23 δεν εφαρμόζεται σε μεταβίβαση όπως αυτή που έλαβε χώρα εν προκειμένω.

97. Σε περίπτωση που το αιτούν δικαστήριο κρίνει ότι, βάσει των κριτηρίων που εκτίθενται στο σημείο 95 των παρουσών προτάσεων, δύναται, υπό το πρίσμα των περιστάσεων της υπό κρίση υποθέσεως, να χαρακτηρίσει την επίμαχη πράξη ως «συμβατική μεταβίβαση επιχειρήσεως» κατά την έννοια του κεφαλαίου ΙΙ της ΣΣΕ αριθ. 32bis, τότε έχουν εφαρμογή οι διατάξεις των άρθρων 7 και 8 αυτής.

[29] Απόφαση της 20ής Φεβρουαρίου 2024, X (Μη αιτιολόγηση καταγγελίας) (C-715/20, EU:C:2024:139, σκέψη 73 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

[30] Βλ., συναφώς, απόφαση Plessers (σκέψεις 28 και 29 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

98. Δεύτερον, η Επιτροπή θεωρεί, υπενθυμίζοντας παράλληλα το γράμμα του άρθρου 5, παράγραφος 4, της οδηγίας 2001/23, ότι το αιτούν δικαστήριο πρέπει να εξακριβώσει αν, εν προκειμένω, υπήρξε καταχρηστική χρήση του πτωχευτικού δικαίου, καθόσον η προσφυγή στην («τεχνική») πτωχευτική διαδικασία κατέστησε δυνατή τη μεταβίβαση που δεν είχε επικυρωθεί στο πλαίσιο της διαδικασίας δικαστικής αναδιαρθρώσεως, η οποία παρείχε μεγαλύτερη προστασία στους εργαζομένους, και τούτο, μάλιστα, λόγω της άρνησης του διαδόχου να συμμορφωθεί προς τις αναγκαστικού δικαίου διατάξεις στον τομέα αυτό.

99. Συναφώς, το άρθρο 5, παράγραφος 4, της οδηγίας 2001/23 αποτελεί έκφραση της γενικής αρχής του δικαίου της Ένωσης κατά την οποία η εφαρμογή της ενωσιακής νομοθεσίας δεν μπορεί να φτάνει μέχρι του σημείου να καλύπτονται οι καταχρηστικές ή δόλιες πράξεις [31].

100. Στο αιτούν δικαστήριο εναπόκειται να ελέγξει, σύμφωνα με τους περί αποδείξεως κανόνες του εθνικού δικαίου και εφόσον δεν θίγεται η αποτελεσματικότητα του δικαίου της Ένωσης, αν τυχόν συντρέχουν, στην περίπτωση της διαφοράς της κύριας δίκης, οι περιστάσεις οι οποίες στοιχειοθετούν καταχρηστική ή δόλια πρακτική [32]. Το Δικαστήριο, αποφαινόμενο επί προδικαστικής παραπομπής, μπορεί, εφόσον είναι αναγκαίο, να παράσχει ενδείξεις στα εθνικά δικαστήρια για να τα καθοδηγήσει κατά την εκτίμηση των συγκεκριμένων υποθέσεων των οποίων επιλαμβάνονται [33].

101. Προκειμένου να υφίσταται καταχρηστική πρακτική απαιτείται να πληρούται ένα αντικειμενικό και ένα υποκειμενικό στοιχείο. Ειδικότερα, σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου [34], προκειμένου να αποδειχθεί η ύπαρξη καταχρηστικής πρακτικής, απαιτείται, αφενός μεν, η συνδρομή ενός συνόλου αντικειμενικών περιστάσεων από τις οποίες να προκύπτει ότι, παρά την τυπική τήρηση των προϋποθέσεων που προβλέπει η νομοθεσία της Ένωσης, δεν επιτεύχθηκε ο επιδιωκόμενος με τη νομοθεσία αυτή σκοπός, αφετέρου δε, η ύπαρξη ενός υποκειμενικού στοιχείου, το οποίο συνίσταται στη βούληση του ενδιαφερομένου να αποκομίσει όφελος από τη νομοθεσία της Ένωσης δημιουργώντας τεχνητά τις προϋποθέσεις που είναι αναγκαίες προκειμένου να αντλήσει το όφελος αυτό.

102. Στην υπό κρίση υπόθεση, όσον αφορά το αντικειμενικό στοιχείο, προκύπτει ότι είναι αποδεδειγμένο ότι ο σκοπός της οδηγίας 2001/23, ο οποίος υπομνήσθηκε στο σημείο 50 των παρουσών προτάσεων, δεν επιτεύχθηκε λόγω της «τεχνικής» πτωχεύσεως που έλαβε χώρα εν προκειμένω, η οποία είχε ως αποτέλεσμα τη μη εφαρμογή του καθεστώτος προστασίας που προβλέπει η οδηγία αυτή λόγω της εφαρμογής της παρεκκλίσεως που προβλέπεται στο άρθρο 5, παράγραφος 1, αυτής.

103. Όσον αφορά το υποκειμενικό στοιχείο, το αιτούν δικαστήριο πρέπει να εξακριβώσει αν από ένα σύνολο αντικειμενικών στοιχείων προκύπτει ότι κύριος σκοπός της καταχρηστικής πρακτικής ήταν να αποκομίσει ο ενδιαφερόμενος αδικαιολόγητο όφελος [35].

[31] Για τη γενική αυτή αρχή, βλ. προτάσεις του γενικού εισαγγελέα M. Szpunar στην υπόθεση Matmut (C-236/23, EU:C:2024:560, σημείο 58).

[32] Πρβλ. απόφαση της 28ης Ιουλίου 2016, Kratzer (C-423/15, EU:C:2016:604, σκέψη 42 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

[33] Βλ. απόφαση της 26ης Φεβρουαρίου 2019, N Luxembourg 1 κ.λπ. (C-115/16, C-118/16, C-119/16 και C-299/16, EU:C:2019:134, σκέψη 126).

[34] Βλ., για ένα πρόσφατο παράδειγμα, απόφαση της 21ης Δεκεμβρίου 2023, BMW Bank κ.λπ. (C-38/21, C-47/21 και C-232/21, EU:C:2023:1014, σκέψη 285 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

[35] Πρβλ. απόφαση της 28ης Ιουλίου 2016, Kratzer (C-423/15, EU:C:2016:604, σκέψη 40).

104. Επομένως, βάσει των στοιχείων αυτών, το αιτούν δικαστήριο θα μπορέσει να εξακριβώσει αν υφίσταται καταχρηστική πρακτική, λαμβάνοντας παράλληλα υπόψη το γεγονός ότι ο έλεγχος αυτός απαιτεί από το δικαστήριο αυτό να λάβει υπόψη όλα τα πραγματικά περιστατικά και τις περιστάσεις της συγκεκριμένης υποθέσεως, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που προηγούνται και έπονται της φερόμενης ως καταχρηστικής πράξης[36].

V. Πρόταση

105. Λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθέντων, προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει στο προδικαστικό ερώτημα που υπέβαλε το tribunal du travail de Liège (πρωτοβάθμιο δικαστήριο εργατικών διαφορών Λιέγης, Βέλγιο) ως εξής:

Το άρθρο 5, παράγραφος 1, της οδηγίας 2001/23/ΕΚ του Συμβουλίου, της 12ης Μαρτίου 2001, περί προσεγγίσεως των νομοθεσιών των κρατών μελών, σχετικά με τη διατήρηση των δικαιωμάτων των εργαζομένων σε περίπτωση μεταβιβάσεων επιχειρήσεων, εγκαταστάσεων ή τμημάτων εγκαταστάσεων ή επιχειρήσεων,

έχει την έννοια ότι:

η προβλεπόμενη σε αυτό προϋπόθεση, κατά την οποία τα άρθρα 3 και 4 της οδηγίας αυτής δεν εφαρμόζονται στη μεταβίβαση επιχειρήσεως «όταν ο [μεταβιβάζων] υπόκειται σε διαδικασία πτωχεύσεως ή σε οποιαδήποτε άλλη ανάλογη διαδικασία αφερεγγυότητας κινηθείσα με σκοπό την εκκαθάριση των περιουσιακών στοιχείων του [μεταβιβάζοντος]», δεν πληρούται στην περίπτωση κατά την οποία η μεταβίβαση του συνόλου ή τμήματος επιχειρήσεως είχε προετοιμαστεί πριν από την έναρξη πτωχευτικής διαδικασίας στο πλαίσιο διαδικασίας αποβλέπουσας στη συνέχιση της λειτουργίας της επιχειρήσεως, η οποία κατέληξε σε συμφωνία μεταβιβάσεως της οποίας την επικύρωση αρνήθηκε το αρμόδιο δικαστήριο, και η μεταβίβαση αυτή υλοποιήθηκε αμέσως μετά την κήρυξη της πτωχεύσεως.

[36] Πρβλ. απόφαση της 13ης Μαρτίου 2014, SICES κ.λπ. (C-155/13, EU:C:2014:145, σκέψη 34 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).